

ІНФОРМАЦІЙНА БОРОТЬБА СРСР ПРОТИ ОУН ТА УПА

Вирста Андрій,

здобувач вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені В. Гнатюка
+3800684573385
andrewyrsta@gmail.com

Науковий керівник: **Окаринський Володимир,**
кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України, археології
та спеціальних історичних дисциплін,
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Друга світова війна яку розв'язав зокрема й Радянський союз, зрештою стала для тоталітарної держави серйозним випробуванням. Совіцькі комуністи-більшовики зіткнулася як із зовнішніми ворогами – Німеччиною, її союзниками та сателітами, – так і з національними визвольними рухами на окупованих більшовиками територіях. У тому числі й з українцями, де за незалежність боролися члени ОУН та УПА.

Дослідження ролі та методів пропаганди є особливо актуальною в умовах сучасної російсько-української війни. Боротьба ведеться не лише безпосередньо на фронті, а й за свідомість людей, що буде сприяти подальшій окупації території, колабораціонізму чи навпаки залученню широких мас населення до активного спротиву окупантам. Одним із засобів, які застосовує ворог є демонізація українського національного руху.

1. Цілеспрямована пропагандистська кампанія організована партійно-радянським керівництвом проти ОУН УПА. Радянська влада в Україні апелювала до здобутків періоду «коренезації», аби завоювати прихильність населення. Воєнна рада Південного фронту зверталася до радянських партизанів де звинувачували учасників національного руху в пособництві нацистам [2, с. 106–107].

2. Представлення українських націоналістів як поплічників нацистів. Окрім звернення Ради Південного фронту з аналогічними наративами зверталися до населення окупованих територій вище керівництво СРСР [2, с. 100–106].

3. Радянська влада проводила і масові заходи де займалася дискредитацією ОУН. Виконавцями слугували органи НКВС, НКДБ. Для прикладу проводилися селянські зібрання де наголошувалося на

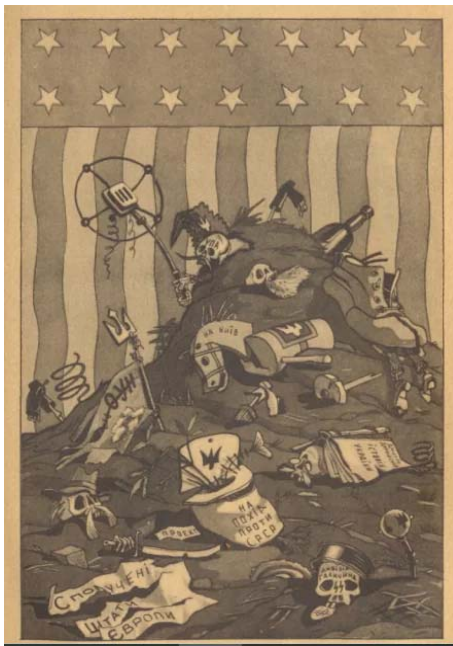
бандитизмі. Зазначається, що внаслідок проведеної роботи з повинною здалися 1069 чоловік, цитуючи текст, «учасників націоналістичних банд» [2, с. 98–103].

4. Випуск друкованих пропагандистських матеріалів. Було постановлено, що продовжиться випуск листівок, плакат-газет зі зверненням до жителів західних областей України, з метою їхньої агітації протидіяти націоналістам, а членам ОУН УПА здаватися червоній владі [3, с. 98–103].

5. Агенти «внутрішники». Вербування так званих «агентів-внутрішників», що поширювали прорадянські наративи серед підпілля в усній формі. Ціллю завербованих було піднімати теми пов'язані з поразками відділів УПА, облавами, долею перебіжчиків до радянських спецслужб з метою переконання повстанців в безперспективності їхньої справи [4, с.163–164].

6. Легендовані загони, як частина пропагандистської кампанії. Використання «легендованих загонів» з метою диверсій та розвідки. А також дискредитації відділів УПА та СБ ОУН. Складатися такі загони могли як із числа радянських партизанів так і з перебіжчиків з боку представників українського визвольного руху, як то колишніх членів Служби безпеки ОУН [1, с. 4–5]. Їхні операції сіяли недовіру між членами підпілля. А також серед прихильників з числа цивільних [4, с. 36, 42–43].

7. ОУН – агенти США. Після розгрому нацистської Німеччини новим ворогом СРСР стали США, відповідно українських націоналістів почали виставляти вже прислужниками нового господаря [5]. Прикладом цього слугує наступна карикатура, що була опублікована у пропагандистській праці «Під чужими знаменами» в 1954 р. [6, с. 198].

Висновки. Тож підсумовуючи, варто зазначити, що основні зусилля радянської пропаганди проти визвольної боротьби ОУН та УПА були спрямовані на формування їхнього образу як агентів Німеччини, злочинців та терористів. Для цього використовувалися різноманітні методи: офіційні звернення вищого керівництва, масові заходи, друковані матеріали, вербування агентів в середині підпілля та легендовані загони.

У свідомості мас ті за задумами комуністів мали сприйматися як ідейні поплічники нацистів і невід’ємна частина їхнього експансіоністського задуму. Власне яскравий приклад цього можна спостерігати у сьогоденні де в сприйнятті мас особливо серед російського населення бандерівців дорівнює нацист.

У період холодної війни з метою дискредитації ОУН та УПА їхніми «новими господарями» радянська пропаганда виставила Сполучені штати Америки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білас І. Під видом бандитів УПА. *Франкова криниця*. Трускавець. 1992. С. 4–7.
2. ОУН і УПА в 1943 році / ред. С. Кульчицький; Упоряд.: О. Веселова, В. Дзьобак, М. Дубик, В. Сергійчук, Київ : Ін-т історії України НАН України, 2008. 347 с.
3. ОУН і УПА в 1945 році: Збірник документів і матеріалів. В 2 ч. Ч. 1. Редколегія: Боряк Г. В., Веселова О. М., Даниленко В. М., Кульчицький С. В. (відпов. редактор). Вступ: Лисенко О.Є. Упорядники: Веселова О.М. (відпов. упорядник), Гриневич В.А., Сергійчук В.І. Київ: Інститут історії України НАН України, 2015. 371 с.
4. Сергійчук В. Тавруючи визвольний прапор. Діяльність агентури та спецбоїв НКВС-НКДБ під виглядом ОУН-УПА. Вид. 2-е, доповнене. Київ. 2006. 184 с.
5. Кузіна К. Як створити «ворога»: дегуманізація українців радянським агітпропом. *Україна модерна*. URL: <https://uamoderna.com/war/yak-stvoryty-voroha-dehumanizatsiia-ukraintsiv-radianskym-ahitpropom/> (дата звернення: 03.04.2025).
6. Беляєв В., Рудницький М. Під чужими знаменами. Москва: Молода гвардія, 1954. 214 с.